

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रम योजनालाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छः

भाग — १

लिखित परीक्षा (Written Examination):- प्रथम चरण पूर्णाङ्क:-१००
द्वितीय चरण पूर्णाङ्क:-१००

भाग — २

अन्तिम चरण (Final Examination) :- अन्तर्वार्ता पूर्णाङ्क:-३०

लिखित परीक्षा योजना (Written Examination Scheme)

१. लिखित परीक्षा:- प्रथम चरण (First Phase)

तालिका (१)

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्न संख्या × अङ्क	समय
प्रथम	सामान्य ज्ञान र सामान्य बौद्धिक परीक्षण (General Knowledge & General Mental Ability Test)	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (Multiple Choice Questions)	२५ प्रश्न × २ अङ्क	४५ मिनेट
	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based knowledge)					२५ प्रश्न × २ अङ्क	

२. लिखित परीक्षा:- द्वितीय चरण (Second Phase)

तालिका (२)

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्न संख्या × अङ्क	समय
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based knowledge)	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर (Short Answer) लामो उत्तर (Long Answer)	१२ प्रश्न × ५ अङ्क ४ प्रश्न × १० अङ्क	२ घण्टा १५ मिनेट

अन्तिम चरण - अन्तर्वार्ता (Interview)

तालिका (३)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
अन्तर्वार्ता (Interview)	३०		बोर्ड अन्तर्वार्ता	-

द्रष्टव्यः

- यो पाठ्यक्रम योजनालाई लिखित परीक्षा (प्रथम चरण र द्वितीय चरण) तथा अन्तिम चरण (अन्तर्वार्ता) गरी दुई भागमा विभाजन गरिएको छ।
- माथि उल्लिखित सेवाका सबै समूहको लागि प्रथम र द्वितीय पत्र/विषयको विषयवस्तु एउटै (Common) र अनिवार्य हुनेछ तर तृतीय पत्र सेवा समूह सम्बन्धी विषय सेवा समूह अनुसार फरक फरक हुनेछ।
- लिखित परीक्षाको प्रश्नपत्रको माध्यम भाषा पाठ्यक्रमको विषयवस्तु जुन भाषामा छ सोही भाषाको आधारमा नेपाली वा अंग्रेजी मध्ये कुनै एक मात्र भाषा हुनेछ। तर विषयवस्तुलाई स्पष्ट गर्नुपर्ने अवस्थामा दुवै भाषा समेत प्रयोग गर्न सकिने छ।

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

४. लिखित परीक्षाको माध्यम नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
५. वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ। तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन।
६. बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन।
७. परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धितपत्र/विषयमा दिईए अनुसार हुनेछ।
८. विषयगत प्रश्न हुने पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन्। परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ।
९. यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतकापत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ।
१०. प्रथम चरण (First Phase) को लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरण (Second Phase) को लिखित परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ।
११. लिखित परीक्षाको प्रथम चरण (First Phase) मा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्कको शतप्रतिशत अङ्क तथा द्वितीय चरण (Second Phase) को प्राप्ताङ्कहरू जोडी कूल अङ्कको आधारमा लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशित गरिनेछ।
१२. लिखित परीक्षामा छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तिम चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ।
१३. लिखित परीक्षा र अन्तिम चरणको अन्तर्वार्ताको कुल अङ्क योगका आधारमा अन्तिम परीक्षाफल प्रकाशित गरिनेछ।
१४. पाठ्यक्रम लागू मिति: — २०८०।०८।१२

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (वाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (वागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (वाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र (Paper I) :-

सामान्य ज्ञान र सामान्य अभिक्षमता परीक्षण तथा सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान

भाग (Part I) :

सामान्य ज्ञान र सामान्य अभिक्षमता परीक्षण

(General Awareness and General Aptitude Test)

खण्ड (Section - A) : (१५ प्रश्न X २ अङ्क = ३० अङ्क)

१. सामान्य ज्ञान (General Awareness)

(१६ अङ्क)

- १.१ नेपालको भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत र साधनहरु
- १.२ नेपालको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र सामाजिक अवस्था सम्बन्धी जानकारी
- १.३ नेपालको आर्थिक अवस्था र संघीय तथा गण्डकी प्रदेशको चालु आवधिक योजना सम्बन्धी जानकारी
- १.४ जैविक विविधता, दिगो विकास, वातावरण, प्रदुषण, जलवायु परिवर्तन र जनसंख्या व्यवस्थापन
- १.५ मानव जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने विज्ञान र प्रविधिका महत्वपूर्ण उपलब्धिहरु
- १.६ जनस्वास्थ्य, रोग, खाद्य र पोषण सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- १.७ नेपालको संविधानमा मौलिक हक र कर्तव्य, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- १.८ नेपालमा लोकतान्त्रिक व्यवस्था र संघीय शासन प्रणाली सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- १.९ संयुक्त राष्ट्रसंघ सम्बन्धी जानकारी
- १.१० क्षेत्रीय संगठन (सार्क र विमस्टेक) सम्बन्धी जानकारी
- १.११ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरु

२. सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management)

(१४ अङ्क)

२.१ कार्यालय व्यवस्थापन (Office Management)

- २.१.१ कार्यालय (Office) : परिचय, महत्व, कार्य र प्रकार
 - २.१.२ सहायक कर्मचारीका कार्य र गुणहरु
 - २.१.३ कार्यालय स्रोत साधन (Office Resources): परिचय र प्रकार
 - २.१.४ कार्यालयमा सञ्चारको महत्व, किसिम र साधन
 - २.१.५ कार्यालय कार्यविधि (Office Procedure) : पत्र व्यवहार (Correspondence), दर्ता र चलानी (Registration & Dispatch), परिपत्र (Circular), टोक आदेश (Order), टिप्पणी लेखन र टिप्पणी तयार पार्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु
 - २.१.६ अभिलेख व्यवस्थापन (Record Management)
 - २.१.७ सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन (Public Procurement Management) सम्बन्धी सामान्य जानकारी (खरिद योजना, लागत अनुमान र खरिदका विधिका प्रकार)
 - २.१.८ कार्यालयमा सूचना प्रविधिको प्रयोग (Windows, Word, Excel, Presentation System, E-mail, Internet and Social Media)
- २.२ गण्डकी प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सेवा सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाहरु:
- २.२.१ गण्डकी प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सेवाको गठन, संगठन संरचना, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरु

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

२.२.२ कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, बिदा, विभागीय सजाय र अवकाश

२.२.३ कर्मचारीले पालन गर्नुपर्ने आचरण र कर्तव्यहरू

२.३ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९

२.४ सरकारी बजेट सम्बन्धी सामान्य जानकारी

२.५ सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका र माध्यमहरू

२.६ सार्वजनिक बडापत्र (Public Charter) : महत्व र आवश्यकता

२.७ सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, उत्प्रेरणा र नेतृत्व सम्बन्धी जानकारी

२.८ मानवीय मूल्य मान्यता (Human Values), नागरिक कर्तव्य र दायित्व तथा अनुशासन

खण्ड (Section - B) : (१० प्रश्न X २ अङ्क = २० अङ्क)

३. सामान्य अभिक्षमता परीक्षण (General Aptitude Test)

- ३.१ शाब्दिक अभिक्षमता परीक्षण (Verbal Aptitude Test) : यस परीक्षणमा शब्दज्ञान (vocabulary), अनुक्रम (alphabet series), समरूपता (analogy), वर्गीकरण (classification), कोडिङ-डिकोडिङ (coding-decoding), दिशा र दुरी ज्ञान परीक्षण (direction & distance sense test), तर्क विचार सम्बन्धी (logical reasoning), आगमन र निगमन (Induction and Deduction), पंक्तिक्रम (ranking order) आदि विषयवस्तुबाट प्रश्नहरू समावेश गरिनेछ ।
- ३.२ संख्यात्मक अभिक्षमता परीक्षण (Numerical Aptitude Test) : यस परीक्षणमा अनुक्रम (alphabet series), समरूपता (analogy), वर्गीकरण (classification), कोडिङ (coding), अंकगणितीय तर्क / क्रिया सम्बन्धी (common sense test), प्रतिशत, भिन्न, अनुपात, औसत, समय र काम, छोट्टिएका अक्षरहरू र संकेतको क्रम मिलाउने (Insert missing number/symbol), आदि विषयवस्तुबाट प्रश्नहरू समावेश गरिनेछ।
- ३.३ अशाब्दिक अभिक्षमता परीक्षण (Non-Verbal/Abstract Aptitude Test) : यस परीक्षणमा अनुक्रम (series test), समरूपता (analogy), वर्गीकरण (classification), भेन चित्र (Venn-diagram), त्रिभुज, वर्ग र बहुभुजहरूको रचना (construction of triangle, square and polygon), चित्र वा आकृति बनाउने र विश्लेषण, (figure formation and describe), आदि विषयवस्तुबाट प्रश्नहरू समावेश गरिनेछ ।
- ३.४ रुजु गर्ने (Verification test) र फाइलिङ अभिरुचि परीक्षण (Filing aptitude test): रुजु गर्ने (Verification test), परीक्षणमा तथ्यांक (Data on testing), संख्या वा शाब्दिक सूचनालाई जाँच गर्ने वा त्रुटी पत्ता लगाउने अथवा समानता वा भिन्नता पत्ता लगाउने (numerical or verbal information, identifications of errors, similarities and differences) किसिमका प्रश्नहरू समावेश हुनेछन् । फाइलिङ अभिरुचि परीक्षण (Filing aptitude test) मा शाब्दिक र संख्यात्मक फाइलिङ (verbal and numerical filing), वस्तु वा प्रक्रियालाई वर्णमालाक्रम, संख्यात्मकक्रम वा कालक्रम (alphabetical, numerical or chronological order of items) अनुसार समाधान गर्ने किसिमका प्रश्नहरू समावेश हुनेछन् ।
- ३.५ निर्देशन अनुसरण गर्ने (Follows the instructions) र विश्लेषणात्मक तार्किकता परीक्षण (Analytical reasoning test): निर्देशन अनुसरण गर्ने (Follows the instructions), परीक्षणमा दिइएको लिखित निर्देशनलाई हुबहु अनुसरण गरी समाधान गर्ने किसिमका प्रश्नहरू समावेश हुनेछन्। विश्लेषणात्मक तार्किकता परीक्षण (Analytical reasoning test) मा शाब्दिक वा संख्यात्मक वा अशाब्दिक (चित्रात्मक) (literal or numerical or non-verbal) किसिमका विश्लेषणात्मक तार्किकता (analytical logic) सम्बन्धी प्रश्नहरू समावेश हुनेछन् ।

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र:- भाग (Part II) :-

सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - Knowledge)

(२५ प्रश्न X २ अङ्क = ५० अङ्क)

१) कृषि सम्बन्धी

- १.१ नेपालको राष्ट्रिय कृषि नीति
- १.२ गण्डकी प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा कृषि क्षेत्रका प्राथमिकता लक्ष्य, उद्देश्य एवं रणनीति
- १.३ कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका विशेषताहरू
- १.४ गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत कृषिसँग सम्बन्धित निकायहरूको संगठनात्मक संरचना तथा कार्यविवरण
- १.५ गण्डकी प्रदेशको कृषि क्षेत्रको वर्तमान अवस्था, सम्भावता, समस्या तथा चुनौतीहरू
- १.६ कृषि वस्तुहरूको उत्पादनोपरान्त (Post-harvest) हुने क्षति र क्षति कम गर्ने उपायहरू
- १.७ प्राङ्गारिक कृषि र असल कृषि अभ्यास
- १.८ कृषि क्षेत्रमा बाली बीमा सम्बन्धी व्यवस्था
- १.९ कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण, व्यवसायिकरण तथा यान्त्रिकीकरण बारे जानकारी
- १.१० जलवायु परिवर्तन, हरितगृह ग्यासको उत्सर्जन, कृषि क्षेत्रमा परेको असर/प्रभाव, नयुनिकरण तथा अनुकूलनका उपायहरू
- १.११ गण्डकी प्रदेशमा प्राथमिकता प्राप्त कृषि बालीवस्तुको तथ्याङ्कबारे जानकारी
- १.१२ जीवनशक विषादी ऐन, २०७६
- १.१३ बिरुवा संरक्षण (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७९

२. बागबानी

- २.१ बागबानी शास्त्रको परिचय, वर्गीकरण तथा महत्व
- २.२ प्रमुख तरकारी बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
 - २.२.१ आलु (potato)
 - २.२.२ काउली समूह (Cole crops)
 - २.२.३ फल समूह (Fruit vegetable)
 - २.२.४ जरेबाली समूह (Root crops)
 - २.२.५ गानोबाली समूह (Bulb crops)
 - २.२.६ फर्सी समूह (Cucurbits)
 - २.२.७ सागपात समूह (Vegetables)
 - २.२.८ कोशेबाली समूह (Leguminous Crops)
- २.३ फलफूल बालीको प्रसारण
 - २.३.१ बीउबाट प्रसारण (Sexual Propagation)
 - २.३.२ वानस्पतिक प्रसारण (Vegetative Propagation)
- २.४ फलफूल, तरकारी, पुष्प तथा मसलाबालीहरूको नर्सरी स्थापना तथा व्यवस्थापन
- २.५ फलफूलको बगैँचा व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू, फलफूल बालीमा तालिम तथा काँटछाँट विधि तथा महत्व
- २.६ फलफूल खेती प्रविधि: सुन्तलाजात फलफूल, स्याउ, केरा, एभोकाडो, किवी, भूइकटहर, मेवा, अम्बा, ओखर आदि
- २.७ बेमौषमी तरकारी खेती प्रविधि
- २.८ संरक्षित संरचनामा तरकारी खेती प्रविधि, घरबगैँचा तथा कौसी खेती प्रविधि

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.९ बाली उत्पादन उपान्तका क्षतिहरू (Post-Harvest losses) र न्युनिकरणका उपायहरू (उत्पादन लिने उचित समय, फलफूल पकाउने, भण्डारण, सफाइ, छनौट, क्युरिङ्ग, ग्रेडिङ्ग, मैन लगाउने, शित भण्डारण)
- २.१० फलफूल, आलु, तरकारी, पुष्प तथा मसलाबालीहरूका प्रमुख जातहरूबारे जानकारी
- २.११ चिया, कफी, अलैंची, अदुवा तथा बेसारको उन्नत खेती प्रविधि

३. कृषि प्रसार

- ३.१ नेपालमा संचालित कृषि प्रसारका तरिकाहरू
- ३.२ कृषि प्रसार कार्यकर्ता र निजमा हुनुपर्ने गुणहरू
- ३.३ कृषक समूह तथा कृषि सहकारी गठन तथा संचालन प्रकृया एवं कृषि प्रसारमा समूह सहकारीको भूमिका
- ३.४ Innovation, Diffusion and Adoption Process
- ३.५ कृषि संचार र प्रविधि प्रसारणमा श्रव्यदृश्य, मोबाइल एप्लिकेशन र किसान कल सेन्टर
- ३.६ कृषि विकासमा लैगिँक समता तथा लैगिँक समानता

४. बाली विज्ञान

- ४.१ नेपालको हावापानी अनुसार हालसालै सिफारिश गरिएका बालीका (धान, मकै, गहुँ, कोदो, उखु, भटमास, मुसुरो, तोरी) जातहरू, पाक्ने अवधि, सरदर उत्पादन क्षमता, सिफारिस क्षेत्र तथा मुख्य विशेषताहरू, सुचित विवरणबाट हटाइएका बालीका जातहरू
- ४.२ बीउको परिभाषा, बीउ प्रमाणिकरण तथा यथार्थ संकेतपत्र, बीउका पुस्ताहरूको विवरण
- ४.३ असल बीउका गुणहरू, बिउको गुणस्तर परीक्षण, बीउ भण्डारण, बीउ उपचार तथा बीउको गुणस्तर कायम राख्न अपनाउनु पर्ने विधिहरू
- ४.४ धान, मकै, गहुँ, कोदो, तोरी, मुसुरो, भटमास बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
- ४.५ गण्डकी प्रदेशका रैथाने बालीहरूबारे जानकारी

५. बाली संरक्षण

- ५.१ नेपालमा पहिचान गरिएका खाद्यन्नबाली, दलहनबाली, तेलहनबाली, तरकारी एवं फलफूलबाली तथा मसलाबालीमा लाग्ने प्रमुख रोगकीरा, मुसा र झारपातहरू, तिनीहरूले पुर्याउने क्षति, क्षतिको लक्षण पहिचान तथा व्यवस्थापन प्रविधि
- ५.२ एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated Pest Management) तथा कृषक पाठशाला
- ५.३ मित्रुजीव एवं शत्रुजीवको सर्भे तथा सर्भेलेन्स विधि तथा महत्व
- ५.४ आधुनिक मौरीपालन प्रविधि, गुणस्तरीय मह उत्पादन तथा प्रशोधन
- ५.५ रेशम कीरापालन प्रविधि तथा किम्बु खेतीको उन्नत प्रविधि
- ५.६ व्यवसायिक रूपमा नेपालमा खेती गरिने च्याउका प्रजातिहरू, कन्ये/गोब्रे/सिताके च्याउ खेती प्रविधि
- ५.७ नेपालमा विषादी प्रयोगको अवस्था, प्रतिबन्धित विषादीहरू, विषादीको सुरक्षित प्रयोग, विभिन्न विषादीहरूको पर्खनुपर्ने समय, विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण
- ५.८ बाली उपचार शिविर (Plant Clinic) संचालन तथा महत्व

६. कृषि अर्थशास्त्र

- ६.१ माग र आपूर्तिको सिद्धान्त, कृषिक्षेत्रमा यसको उपयोगिताको बारे जानकारी
- ६.२ कृषि व्यवसाय स्थापना, संचालन तथा व्यवसायका जोखिमहरू
- ६.३ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
- ६.४ कृषि बालीको उत्पादन लागत, बजार मूल्य, न्यूनतम समर्थन मूल्य (Minimum support Price)
- ६.५ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
- ६.६ तुलनात्मक लाभ र भौगोलिक सम्भाव्यताका बालीहरू पहिचानका आधारहरू
- ६.७ तथ्याङ्क संकलन तथा व्यवस्थापन; प्राथमिक तथ्याङ्क र सहायक तथ्याङ्क बारे जानकारी एवं उपयोगिता
- ६.८ कृषिवस्तुमा मूल्य श्रृङ्खला तथा मूल्य अभिवृद्धिको अवधारणा तथा महत्व

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

६.९ कृषि बजार व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू

७. माटो विज्ञान

७.१ माटोका भौतिक, रसायनिक तथा जैविक गुणहरू

७.१.१ भौतिक गुणहरू- माटोको बनोट, बुनोट, संरचना, पानी बहन गर्ने क्षमता, घनत्व

७.१.२ रसायनिक गुणहरू- माटोको प्रतिक्रिया, प्राङ्गारिक पदार्थ, कार्बन नाइट्रोजन अनुपात

७.१.३ जैविक गुणहरू- माटोमा हुने सुक्ष्म जिवाणुहरू र तिनीहरूको महत्व

७.१.४ माटोको अम्लियपना र क्षारीयपनाका कारकतत्वहरू तथा सुधारका उपायहरू

७.२ बिरुवालाई आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वहरू, तिनका काम, कमीका लक्षणहरू तथा रोकथामका उपायहरू

७.२.१ मुख्य खाद्यतत्वहरू- नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटास

७.२.२ सहायक खाद्यतत्वहरू- क्याल्सियम, म्याग्नेसियम, गन्धक

७.२.३ सुक्ष्म खाद्यतत्वहरू- फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिब्डेनम, बोरोन, क्लोरिन, निकेल

७.२.४ खाद्यतत्व कमीका सूचक बिरुवाहरू (Indicator plants)

७.३ मल र मलखाद

७.३.१ विभिन्न प्राङ्गारिक तथा रसायनिक मलका प्रकार तथा तिनमा पाइने खाद्यतत्वको मात्रा

७.३.२ प्राङ्गारिक मलहरू (कम्पोष्ट मल, गोठमल, भर्मिकम्पोष्ट, सुक्ष्म जैविक मल, कुखुराको मल, हरियो मल, बायोग्यास लेदो मल आदि)

७.३.३ रसायनिक मलहरू (नाइट्रोजनयुक्त, फसफोरसयुक्त, पोटासयुक्त, मिश्रित र यौगिक, सहायक खाद्यतत्वयुक्त मल, सुक्ष्मतत्वयुक्त मल आदि)

७.३.४ मलको मात्रा निकाल्ने तरिका

७.३.५ मलको प्रकृति, प्रयोग समय, प्रयोग गर्ने तरिकाहरू

७.४ माटो परीक्षण

७.४.१ माटोको नमुना लिने तरिका: फलफूल, तरकारीबाली तथा मसलाबाली खेतीका लागि

७.४.२ माटो जाँच किटबक्सबाट माटो जाँच गर्ने तरिका तथा महत्व

७.४.३ माटो जाँच प्रयोगशालामा प्रयोग हुने उपकरणहरूबारे जानकारी

७.५ भू-क्षय (Soil Erosion)- कारकतत्वहरू तथा रोकथामका उपायहरू

प्रथम पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिने छ।

प्रथम पत्र (वस्तुगत)					
भाग	खण्ड	विषयवस्तु	परीक्षा प्रणाली	अङ्कभार	प्रश्न संख्या × अङ्क
I	(A)	सामान्य ज्ञान (General Awareness)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	३०	१५ प्रश्न × २ अङ्क = ३०
	(B)	सामान्य अभिक्षमता परीक्षण (General Aptitude Test)		२०	१० प्रश्न × २ अङ्क = २०
II	-	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based -knowledge)		५०	२५ प्रश्न × २ अङ्क = ५०

प्रथम पत्रको भाग (Part II) सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based - knowledge) को पाठ्यक्रमका एकाइबाट परीक्षामा यथासम्भव देहाय बमोजिम प्रश्नहरू सोधिने छ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	1	2	3	4	5	6	7
प्रश्न संख्या	7	3	3	3	3	3	3

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र (Paper II) :-

सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based -knowledge) खण्ड

(Section) (A) :- ५० अङ्क

१) कृषि सम्बन्धी

- १.१ नेपालको राष्ट्रिय कृषि नीति
- १.२ गण्डकी प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा कृषि क्षेत्रका प्राथमिकता लक्ष्य, उद्देश्य एवं रणनीति
- १.३ कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका विशेषताहरू
- १.४ गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत कृषिसँग सम्बन्धित निकायहरूको संगठनात्मक संरचना तथा कार्यविवरण
- १.५ गण्डकी प्रदेशको कृषि क्षेत्रको वर्तमान अवस्था, सम्भावता, समस्या तथा चुनौतीहरू
- १.६ कृषि वस्तुहरूको उत्पादनोपरान्त (Post-harvest) हुने क्षति र क्षति कम गर्ने उपायहरू
- १.७ प्राङ्गारिक कृषि र असल कृषि अभ्यास
- १.८ कृषि क्षेत्रमा बाली बीमा सम्बन्धी व्यवस्था
- १.९ कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण, व्यवसायिकरण तथा यन्त्रिकीकरण बारे जानकारी
- १.१० जलबायु परिवर्तन, हरितगृह ग्यासको उत्सर्जन, कृषि क्षेत्रमा परेको असर/प्रभाव, न्युनिकरण तथा अनुकूलनका उपायहरू
- १.११ गण्डकी प्रदेशमा प्राथमिकता प्राप्त कृषि बालीवस्तुको तथ्याङ्कबारे जानकारी
- १.१२ जीवनाशक विषादी ऐन, २०७६
- १.१३ बिरुवा संरक्षण (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७९

२. बागबानी

- २.१ बागबानी शास्त्रको परिचय, वर्गीकरण तथा महत्व
- २.२ प्रमुख तरकारी बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
 - २.२.१ आलु (potato)
 - २.२.२ काउली समूह (Cole crops)
 - २.२.३ फल समूह (Fruit vegetable)
 - २.२.४ जरेबाली समूह (Root crops)
 - २.२.५ गानोबाली समूह (Bulb crops)
 - २.२.६ फर्सी समूह (Cucurbits)
 - २.२.७ सागपात समूह (Vegetables)
 - २.२.८ कोशेबाली समूह (Leguminous Crops)
- २.३ फलफूल बालीको प्रसारण
 - २.३.१ बीउबाट प्रसारण (Sexual Propagation)
 - २.३.२ बानस्पतिक प्रसारण (Vegetative Propagation)
- २.४ फलफूल, तरकारी, पुष्प तथा मसलाबालीहरूको नर्सरी स्थापना तथा व्यवस्थापन
- २.५ फलफूलको बगैँचा व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू, फलफूल बालीमा तालिम तथा काँटछाँट विधि तथा महत्व
- २.६ फलफूल खेती प्रविधि: सुन्तलाजात फलफूल, स्याउ, केरा, एभोकाडो, किवी, भूइकटहर, मेवा, अम्बा,ओखर आदि
- २.७ बेमौषमी तरकारी खेती प्रविधि
- २.८ संरक्षित संरचनामा तरकारी खेती प्रविधि, घरबगैँचा तथा कौसी खेती प्रविधि
- २.९ बाली उत्पादन उपरान्तका क्षतिहरू (Post-Harvest losses) र न्युनिकरणका उपायहरू (उत्पादन लिने उचित समय, फलफूल पकाउने, भण्डारण, सफाइ, छनौट, क्युरिङ्ग, ग्रेडिङ्ग, मैन लगाउने, शित भण्डारण)
- २.१० फलफूल, आलु, तरकारी, पुष्प तथा मसलाबालीहरूका प्रमुख जातहरूबारे जानकारी
- २.११ चिया, कफी, अलैंची, अदुवा तथा बेसारको उन्नत खेती प्रविधि

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

३. कृषि प्रसार

- ३.१ नेपालमा संचालित कृषि प्रसारका तरिकाहरू
- ३.२ कृषि प्रसार कार्यकर्ता र निजमा हुनुपर्ने गुणहरू
- ३.३ कृषक समूह तथा कृषि सहकारी गठन तथा संचालन प्रकृया एवं कृषि प्रसारमा समूह सहकारीको भूमिका
- ३.४ Innovation, Diffusion and Adoption Process
- ३.५ कृषि संचार र प्रविधि प्रसारणमा श्रव्यदृश्य, मोबाइल एप्लिकेशन र किसान कल सेन्टर
- ३.६ कृषि विकासमा लैगिँक समता तथा लैगिँक समानता

(Section) (B) : - ५० अङ्क

४. बाली विज्ञान

- ४.१ नेपालको हावापानी अनुसार हालसालै सिफारिश गरिएका बालीका (धान, मकै, गहुँ, कोदो, उखु, भटमास, मुसुरो, तोरी) जातहरू, पाक्ने अवधि, सरदर उत्पादन क्षमता, सिफारिस क्षेत्र तथा मुख्य विशेषताहरू, सुचित विवरणबाट हटाइएका बालीका जातहरू
- ४.२ बीउको परिभाषा, बीउ प्रमाणिकरण तथा यथार्थ संकेतपत्र, बीउका पुस्ताहरूको विवरण
- ४.३ असल बीउका गुणहरू, बिउको गुणस्तर परीक्षण, बीउ भण्डारण, बीउ उपचार तथा बीउको गुणस्तर कायम राख्न अपनाउनु पर्ने विधिहरू
- ४.४ धान, मकै, गहुँ, कोदो, तोरी, मुसुरो, भटमास बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
- ४.५ गण्डकी प्रदेशका रैथाने बालीहरूबारे जानकारी

५. बाली संरक्षण

- ५.१ नेपालमा पहिचान गरिएका खाद्यन्नबाली, दलहनबाली, तेलहनबाली, तरकारी एवं फलफूलबाली तथा मसलाबालीमा लाग्ने प्रमुख रोगकीरा, मुसा र झारपातहरू, तिनीहरूले पुर्याउने क्षति, क्षतिको लक्षण पहिचान तथा व्यवस्थापन प्रविधि
- ५.२ एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated Pest Management) तथा कृषक पाठशाला
- ५.३ मित्रुजीव एवं शत्रुजीवको सर्भे तथा सर्भेलेन्स विधि तथा महत्व
- ५.४ आधुनिक मौरीपालन प्रविधि, गुणस्तरीय मह उत्पादन तथा प्रशोधन
- ५.५ रेशम कीरापालन प्रविधि तथा किम्बु खेतीको उन्नत प्रविधि
- ५.६ व्यवसायिक रूपमा नेपालमा खेती गरिने च्याउका प्रजातिहरू, कन्ये/गोब्रे/सिताके च्याउ खेती प्रविधि
- ५.७ नेपालमा विषादी प्रयोगको अवस्था, प्रतिबन्धित विषादीहरू, विषादीको सुरक्षित प्रयोग, विभिन्न विषादीहरूको पर्खनुपर्ने समय, विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण
- ५.८ बाली उपचार शिविर (Plant Clinic) संचालन तथा महत्व

६. कृषि अर्थशास्त्र

- ६.१ माग र आपूर्तिको सिद्धान्त, कृषिक्षेत्रमा यसको उपयोगिताको बारे जानकारी
- ६.२ कृषि व्यवसाय स्थापना, संचालन तथा व्यवसायका जोखिमहरू
- ६.३ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
- ६.४ कृषि बालीको उत्पादन लागत, बजार मूल्य, न्यूनतम समर्थन मूल्य (Minimum support Price)
- ६.५ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
- ६.६ तुलनात्मक लाभ र भौगोलिक सम्भाव्यताका बालीहरू पहिचानका आधारहरू
- ६.७ तथ्याङ्क संकलन तथा व्यवस्थापन; प्राथमिक तथ्याङ्क र सहायक तथ्याङ्क बारे जानकारी एवं उपयोगिता
- ६.८ कृषिवस्तुमा मूल्य श्रृङ्खला तथा मूल्य अभिवृद्धिको अवधारणा तथा महत्व
- ६.९ कृषि बजार व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू

प्रदेश लोक सेवा आयोग

गण्डकी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा अन्तर्गतका एग्रोनोमी (बाली विकास), एगू. एक्सटेन्सन (कृषि प्रसार), हर्टिकल्चर (बागबानी), प्लान्ट प्रोटेक्सन (बाली संरक्षण), स्वायल साइन्स (माटो विज्ञान) र एगू.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, र स्थानीय कृषि सेवाका चौथो तह, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

७. माटो विज्ञान

७.१ माटोका भौतिक, रसायनिक तथा जैविक गुणहरू

७.१.१ भौतिक गुणहरू- माटोको बनोट, बुनोट, संरचना, पानी बहन गर्ने क्षमता, घनत्व

७.१.२ रसायनिक गुणहरू- माटोको प्रतिक्रिया, प्राङ्गारिक पदार्थ, कार्बन नाइट्रोजन अनुपात

७.१.३ जैविक गुणहरू- माटोमा हुने सुक्ष्म जिवाणुहरू र तिनीहरूको महत्व

७.१.४ माटोको अम्लियपना र क्षारीयपनाका कारकतत्वहरू तथा सुधारका उपायहरू

७.२ बिरुवालाई आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वहरू, तिनका काम, कमीका लक्षणहरू तथा रोकथामका उपायहरू

७.२.१ मुख्य खाद्यतत्वहरू- नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटास

७.२.२ सहायक खाद्यतत्वहरू- क्याल्सियम, म्याग्नेसियम, गन्धक

७.२.३ सुक्ष्म खाद्यतत्वहरू- फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिब्डेनम, बोरोन, क्लोरिन, निकेल

७.२.४ खाद्यतत्व कमीका सूचक बिरुवाहरू (Indicator plants)

७.३ मल र मलखाद

७.३.१ विभिन्न प्राङ्गारिक तथा रसायनिक मलका प्रकार तथा तिनमा पाइने खाद्यतत्वको मात्रा

७.३.२ प्राङ्गारिक मलहरू (कम्पोष्ट मल, गोठेमल, भर्मिकम्पोष्ट, सुक्ष्म जैविक मल, कुखुराको मल, हरियो मल, बायोग्यास लेदो मल आदि)

७.३.३ रसायनिक मलहरू (नाइट्रोजनयुक्त, फस्फोरसयुक्त, पोटासयुक्त, मिश्रित र यौगिक, सहायक खाद्यतत्वयुक्त मल, सुक्ष्मतत्वयुक्त मल आदि)

७.३.४ मलको मात्रा निकाल्ने तरिका

७.३.५ मलको प्रकृति, प्रयोग समय, प्रयोग गर्ने तरिकाहरू

७.४ माटो परीक्षण

७.४.१ माटोको नमुना लिने तरिका: फलफूल, अन्नबाली, तरकारीबाली तथा मसलाबाली खेतीका लागि

७.४.२ माटो जाँच किटबक्सबाट माटो जाँच गर्ने तरिका तथा महत्व

७.४.३ माटो जाँच प्रयोगशालामा प्रयोग हुने उपकरणहरूबारे जानकारी

७.५ भू-क्षय (Soil Erosion)- कारकतत्वहरू तथा रोकथामका उपायहरू

द्वितीय पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ।

द्वितीय पत्र (विषयगत)					
पत्र	विषय	खण्ड	अङ्कभार	छोटो उत्तर	लामो उत्तर
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based-Knowledge)	(A)	५०	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३०	२ प्रश्न × १० अङ्क = २०
		(B)	५०	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३०	२ प्रश्न × १० अङ्क = २०

द्वितीय पत्रको विषयगत सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based - knowledge) को पाठ्यक्रमका एकाइबाट परीक्षामा यथासम्भव देहाय बमोजिम प्रश्नहरू सोधिने छ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	छोटो उत्तर		लामो उत्तर	
	खण्ड A	खण्ड B	खण्ड A	खण्ड B
प्रश्न संख्या	६	६	२	२